

PAPERS IN HONOUR OF RASTKO VASIĆ 80TH BIRTHDAY
editors Vojislav Filipović, Aleksandar Bulatović, Aleksandar Kapuran.
Institute of Archaeology, Belgrade 2019
(272 str. s ilustracijama; ISBN978-86-6439-048-4)

Српска археологија се не може похвалити да је редовно указивала по-
част својим великанима онако како се то често ради у Европи. Споменице за
животни или радни јубилеј као најлепши израз одавања почастии људима који
су живот посветили науци, у нашој су археологији до сада биле приређиване
само онима који више нису међу нама. Додуше, захвални наследници на Оде-
љењу за Археологију Филозофског факултета у Београду споменице посве-
ћене професорима Драгославу Срејовићу и Александрини Цермановић-Ку-
змановић приредили су за њиховог живота, али они, нажалост, нису дочекали
њихов излазак из штампе. Професор Срејовић је умро 1996. године, а споме-
ница посвећена њему издата је 1997. Професорка Цермановић-Кузмановић је
умрла у години излажења споменице, 2001. Академик Милутин Гарашанин
је добио споменицу четири године од смрти, 2006. (издавач Српска академи-
ја наука и уметности), професор Александар Јовановић након осам година
(издавач Филозофски факултет у Београду, изашла 2017), а професор Јован
Ковачевић чак 15 година након смрти, 2003. (издавач Српско археолошко дру-
штво). Археолошки институт је, пре неколико деценија, неговао добру праксу
да поједине свеске *Старинара* посвети својим заслужним колегама, истичу-
ћи значај тада активних и увелико водећих стручњака у српској археологији.
Тако је Старинар XX из 1969. био посвећен Ђурђу Бошковићу за 40 година
рада, а Старинар XL–XLI (1989–1990) професору Милутину Гарашанину.
Ова лепа пракса се, нажалост, није наставила.

Сарадници Археолошког института – Војислав Филиповић, Алек-
сандар Булатовић и Александар Капуран – направили су диван гест и при-
редили споменицу Растку Васићу за његов осамдесети рођендан и тако, у
име целе српске археологије, захвалили и одужили се једном од истинских
великана наше науке, цењеног у целој Европи. Споменица Растку Васићу
је прва своје врсте коју је издао Археолошки институт, кућа у којој су ра-
дили бројни водећи стручњаци, остварили значајне резултате и оставили
дубок траг у српској археологији. Помињем само неке: Миодраг Грбић (†
1969), Борислав Јовановић († 2015), Маја Паровић Пешикан († 2009), Вла-
дислав Поповић († 1999), Мирослав Јеремић († 2016), али и још увек ви-
тални пензионери Љубица Зотовић, Душица Минић, Милоје Васић, Марко
Поповић итд.

Првих шездесет страница посвећено је самом аутору и то представља најзанимљивији део књиге у коме се читаоцима открива ренесансни тип научника и уметника, који је завршио два факултета, на једном докторирао и постао врхунски стручњак у археологији, паралелно с тим је и сликао, писао и објављивао прозу, путовао по свету, боравио на студијским усавршавањима и учествовао на археолошким истраживањима па тако упознавао тада младе археологе који су данас научне величине као и он.

У Уводу су уредници у кратким цртама, али пријатно и емотивно, изнели колико је рад Растка Васића важан за праисторијску археологију Југоисточне Европе, односно за бивши југословенски простор. Биографија и Библиографија, које следе, на најбољи начин то илуструју. Следећи текст „Цртице о животу и археологији” направљен је у форми интервјуа, у коме Р. Васић даје своје виђење времена и прилика у којима је растао, стасавао као археолог и постигао резултате који ће га довести у сам врх археологије. Интервју је обогаћен илустрацијама Васићевих сликарских дела и показује његову другу главну преокупацију.

Зборник радова посвећен Васићевом јубилеју, који следи после поменутог уводног дела, има 27 радова аутора из Србије, Македоније, Хрватске, Словеније, Бугарске, Молдавије, Украјине, Чешке, Немачке и Ирске. Ауторима је било остављено да сами изаберу језик и писмо на коме ће писати, тако да су у зборнику скупљени текстови на српском (писани ћирилицом и латиницом), хрватском, руском, немачком и енглеском језику. Ово, на први поглед шаренило, на најбољи начин осликава време и простор бивше Југославије, тесно повезан са средњом Европом у области археологије металних доба, посебно бронзаног и гвозденог, коме је Васић посветио највећи део каријере.

Сви радови обрађују проблеме у вези са бронзаним и гвозденим добом. Само један текст се дотакао Васићевог искорака у неолит, када је добио задатак да истражи локалитет у Велесници у оквиру заштитних археолошких ископавања пре изградње хидроелектране Ђердап II. У споменици, нажалост, није посвећено мало више простора Васићевом раду у неолиту. Иако проучавање неолита није била његово уже опредељење, постигао је запажене резултате управо публикујући радове о Велесници, који се често цитирају, али и уступајући материјал с тог локалитета за обраду и публикавање многим археолозима млађих генерација. Радове који обрађују проблематику бронзаног и гвозденог доба потписују углавном млађи аутори, али већ признати стручњаци у овој области: Марија Љуштина, Мартина Блечић Кавур, Катарина Дмитровић, Бери Малој, Марко Диздар, Денис Топал итд.

У мањем броју ту су и такве археолошке величине као што су Биба Тержан, Бернард Хензел, Тиберијус Бадер, Благоје Говедарица, Љубен Лештаков, Јан Боузек и Предраг Медовић. Са некима од њих је Р. Васић и сарађивао.

Почетна идеја уредника да се у зборнику нађу кратки текстови како би се укључио много већи број радова од оног који се на крају у зборнику појавио, напуштена је током његовог припремања, тако да су се у њему нашле и нешто дуже студије као што су текст Марка Диздара (*New late Hallstatt finds from the Vinkovci Region (Eastern Croatia): a contribution to the study of impacts from the Balkans to the southeastern Carpathian basin*), Бернарда Хензела, Бибе Тержан и Кристине Миховилић (*Konzeptioneller Wandel im früh-bis mittelbronzezeitlichen Befestigungsbau Istriens*), Стефана Александрова (*Early Bronze Age barrow graves in North-West Bulgaria*), Тиберијуса Бадера (*Bemerkungen über die chronologische Lage der Hortfundgruppe „Šomartin-Vetiš“*), Дениса Топала (*Акинак из Вршаца и проникновение клинковог вооружения скифов в Среднее Подунавье*), Благоја Говедарице (*Tumul iz Brezja i neka pitanja socio-kulturnog razvoja na Glasincu u starijem željeznom dobu*) или Дарије Ложњак Диздар (*Notes on several finds from the beginning of the Early Iron Age in the Danube area*), али и врло концизни текстови као што је рад Љубена Лештакова (*Bronze spears and javelin heads with polygonal sockets – a Balkan phenomenon*) или онај о оруђу из Велеснице који потписују Драгана Антоновић, Селена Витезовић и Јосип Шарић (*The Early Neolithic settlement at Velesnica: lithic and osseous industries*) итд., у којима је изнета срж проблема којим се баве, без додатне и дугачке разраде. Без обзира на дужину, текстови дају пресек данашње археологије бронзаног и гвозденог доба у централној и југоисточној Европи.

Као прва своје врсте у Археолошком институту, ова споменица има пропусте који показују да ју је правила недовољно искусна уредничка рука: недостатак ефектног наслова по коме ће се ова споменица памтити и остављање поднаслова да доминира корицама; укључивање текстова од којих се и сама редакција ограђује; изостављање резимеа код једног броја радова – радови на енглеском језику немају резиме на српском иако насловне стране књиге стављају енглески као главни и српски као споредни језик, чак је цео уводни део књиге написан двојезично; радови на српском, хрватском и руском имају кратке резимее на енглеском језику, док само један од три текста написан на немачком има енглески резиме; нелекторисани текстови на српском језику; неуједначен графички дизајн књиге – уводни део је штампан двостубачно, с ужим маргинама, а радови у зборнику су једностубачни са видно ширим маргинама. И поред ових мањих пропуста, општи је утисак да

је споменица Растку Васићу одговорила на два најзахтевнија задатка: прво – приказана су достигнућа овог изузетног археолога, који, по мишљењу аутора овог приказа, неоправдано није члан Српске академије наука и уметности, и друго – окупила је међу својим корицама квалитетне радове бројних врхунских европских стручњака у области којом се и сам Васић бавио.

Надам се да ће пракса писања споменица колегама које су још увек активне у струци да заживи и код нас у Србији, јер која је сврха одавања почаста људима који нису више међу нама и не могу да виде колико су још за живота били цењени а да то нису потпуно схватили, нити су им колеге то икада директно ставиле до знања? Споменица Растку Васићу показала је да су такве публикације потребне не само да би се сакупили добри текстови на једном месту него да би се показала јачина српске археологије, које, често, нисмо ни свесни.

Драгана Антоновић
Археолошки институт, Београд